

Nazi Dönemi Tıp Uygulamaları

Nazi Era Medicine Practices

M. Cumhur İZGİ,^a
N. Yasemin OĞUZ^a

^aDeontoloji ve Tıp Tarihi AD,
Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi,
ANKARA

Geliş Tarihi/Received: 24.03.2007
Kabul Tarihi/Accepted: 18.04.2007

*Bu konu Ankara Üniversitesi Tıp
Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi
Anabilim Dalında doktora eğitiminde
öğrenci Tıp Tarihi semineri olarak
sunulmuştur.*

Yazışma Adresi/Correspondence:
M. Cumhur İZGİ
Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Deontoloji ve Tıp Tarihi AD, ANKARA
mcizgi@yahoo.com

ÖZET II. Dünya Savaşı ve Nazi dönemi, tüm yaşayanlar için çok yoğun etik ihlallerin yaşandığı bir dönem olarak tarih sayfalarındaki yerini almıştır. İnsana yarar temelinde gelişen tıp ise bu süreçte etik ihlaller için bir araç olarak kullanılmıştır. Bu dönemde politik karşıtların ve “hasarlı gen” sahiplerinin yalıtılması ve yok edilmesi için toplama kampları kurulmuştur. Naziler bu kamplarda, kabul ettikleri “paradigmaya” (“Paradigma” kavramı Thomas Kuhn’un kullandığı anlamı ile kullanılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bakınız Kuhn TS. Bilimsel Devrimlerin Yapısı, Alan Yayıncılık, Altıncı Baskı, Nisan 200329)) uygun “halk sağlığı” politikalarını uygulayabilmek, dünya bilim tarihindeki yerlerini almak ve askerlerinin savaş sürecinde karşılaştıkları sağlık problemlerini çözmek gibi amaçlarla birçok tıbbi uygulamalar ve tıbbi araştırmalar yapmışlardır. Makalede Nazi tıbbının bu yönü irdelenmiştir. Günümüzde toplumsal ve bilimsel sorumluluk, bilimin kötüye kullanılması bağlamında artan sorular Nazi dönemi tıp uygulamalarını tartışmayı gerekli kılmaktadır. Yaşanan olumsuzlukların tekrarlanmaması için, öncelikle unutulmaması ve yaşamın her alanında etik duyarlılığın artırılması kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Anahtar Kelimeler: Nazi tıbbı, etik ihlal, tıbbi araştırmalar, araştırma etiği

ABSTRACT World War II and Nazi era are remembered as a period of ethics violations. Medicine which comes to existence, mainly for the well-being of mankind, had been used as a means for these ethics violations during that period. Concentration camps were established to destroy people who had “defective genes” or who were opposed to the Nazi politics. In these concentration camps, Nazis conducted numerous medical research and applied inhumane medical techniques in order to administer a “public health” program parallel to their paradigm, to achieve a victorious position in the history of science and to solve the military health problems that effected their soldiers in the war time. In this article, these aspects of Nazi medicine is examined. Increasing abuses of scientific knowledge, and social and scientific responsibilities has been urged new discussions about Nazis’ exploitation of medicine. It is necessary to create ethical sensitivity for all aspects of life, and establish a collective memory in order not to experience such painful events again.

Key Words: National socialism, ethics violation, medical research, research ethics.

Türkiye Klinikleri J Med Ethics 2008, 16:94-104

Neredeyse insanlık tarihi kadar eski mesleklerden biri olan hekimlikte “primum non nocere” (“önce zarar verme”) her zaman temel ilke olarak ele alınmıştır. Ancak toplumların kutsallaştırdığı hekimlerin, bu temel ilkeyi zaman zaman ihlal ettikleri de tarih sayfalarında yer almaktadır.

Dört milyon yıl olarak hesaplanan insanın varoluş sürecinde bugünden yalnızca altmış yıl önce, bilimsel bilginin tüm “paradigmalarının” yer-

leştığı, teknolojinin hızla ilerlediği bir dönemde o güne kadarki insanlık tarihinin en sistematik, en barbar “değer”¹ harcama süreci, II. Dünya Savaşı yaşanmıştır. Bu savaşın, hayatını kaybeden altmış milyon insanın¹ yanında yaralananlar, sakat kalanlar, neden olduğu psikolojik travmalar ve maddi kayıplarla birlikte tüm yaşayanları ve dünyayı etkilemiş olduğu açıktır.

■ NAZİLERİN İKTİDARA GELİŞLERİ VE TOPLAMA KAMPLARI

I. Dünya Savaşı’ndan yenilgiyle çıkan Almanya, ekonomik ve sosyal yönden sıkıntılı günler geçirmeye başlamıştır. Bunun yanında Sovyetler Birliğinde gerçekleşen 1917 Ekim Devrimi ve gelişen sosyalist düşünce diğer komşu ülkelerle birlikte Almanya’yı ve Alman işçi sınıfını da etkilemiştir. Ayrıca Almanya’nın sosyoekonomik hayatına bir darbe de 1929’da tüm dünyayı etkileyen büyük ekonomik kriz vurmuştur.¹⁻³

Bu süreçte Naziler ise ülkenin içinde yaşadığı kötü ekonomik durumun nedeni olarak Yahudileri ve onların sahip oldukları kozmopolit sermayeyi göstermiştir. Ayrıca yaşanan tüm kargaşalar ve savaş yenilgisi nedeniyle kendini aşağılanmış hissederek geniş kesimlere milliyetçi düşüncelerle Alman milletinin üstünlüğü aşılanmış ve Almanlar “dünyaya efendi olmaya layık millet” olarak nitelendirilmiştir.^{1-4,22}

Tüm bunların etkileriyle, Almanya’daki kitlesel işsizlik, açlığa varan yaşam savaşları, otoritenin görkemli görüntüsü, canlandırılan milliyetçi ruh ve körüklenen sosyalist hareket korkusu milyonların Nazi partisinin peşine takılmasına ve 30 Ocak 1933’te Nazilerin iktidara gelmesine neden olmuştur.^{1-4,22}

¹ İnsanın değeri, insanın değerleri, kişi değeri birbirinden farklı kavramlardır. İnsanın değerinden kastedilen insanın, diğer varlıklarla (insan olmayan her şeyle) ilgisi bakımından özel durumu ve bu özel durumu nedeniyle kişilerin insanlar arası ilişkilerde sahip olduğu bazı haklar, başka bir deyişle insanın varlıktaki özel yeridir. İnsanın değerlerinden kastedilen şey, cins olarak insanın bütün başarılarıdır. Bilgi, bilimler, sanatlar, felsefe, teknik, moraller, kültürlerdir. Bunlar insanın varlık olanaklarının gerçekleşmesidir; varlık şartlarının ürünü olan fenomenlerdir. Kişinin değeri, kişinin toplumla ilişkisi bakımından özel durumudur. Kişini bir sayıdan fazla bir şey olması “insan hakları” bakımından diğer kişilerle eşitliği, hiçbir şekilde araç olarak kullanılmaması gerekliliği ve bu gibi şeyler kişinin değerinin ifadesidir. Ayrıntılı bilgi için bakınız Kuçuradi İ. İnsan ve Değerleri, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, 1998, s 40-41³⁰

Bu şartlar altında iktidara gelen Naziler 1 Eylül 1939 Polonyalı askerlerin Alman askerlerine ateş açtıkları iddiası ile II. Dünya Savaşı’nı başlatmışlar ve bu savaş her gün genişleyip tüm dünyayı etkileyerek altı yıl gibi uzun bir süre devam etmiş ve 8 Mayıs 1945’te son bulmuştur.

Naziler iktidara gelir gelmez düşman olarak nitelendirdiklerini, kendi dünya bakışları ile uyuşmayanları toplumdan yalıtılmak için toplama kampları kurmaya başlamışlar ve bu kamplar her gün sayıları artarak savaşın son gününe kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir.^{1-6,10,22,25}

Her ülkede suçun önlenebilmesi amacıyla ceza uygulamaları vardır ve pozitif hukukun gereklerindedir. Ayrıca savaş dönemlerinde esirlerin gözetim altında tutulabilmesi amacıyla esir kampları da kurulmuştur. Ancak Nazi dönemi toplama kampları yalnızca cezanın uygulanması veya gözetim altında tutmak amacıyla kurulmamıştır. Yaşananlar göz önüne alındığında dönemin toplama kamplarının amaçları şöyle özetlenebilir:

- 1) Karşı koyanların, politik karşıtların yalıtılması ve gerektiğinde yok edilmeleri
- 2) Irkın saflaştırılması için “hasarlı gen” sahiplerinin yalıtılması ve gerektiğinde yok edilmeleri.
- 3) SS subayların kendi işletmeleri ve Alman sanayii için toplu, ucuz emek sağlanması.

■ NAZİ DÖNEMİ TIBBİ UYGULAMALAR

Nazi ideolojisinin temeli ırk birliği, ırkın saflaştırılması ve böylece öjeninin sağlanması olarak şekillenmiştir. O dönemde genetik çalışmalar henüz yeterli gelişmeyi sağlamadığı için antropomorfik ölçümler ideolojinin “bilimsel” verilerini oluşturuyordu. Naziler bu paradigmarını” halk sağlığı, sosyal Darwincilik ve gen çalışmaları ile temellendiriyorlardı ve iktidara da konuyla ilgili olarak hazırlıklı gelmişlerdi. 1933 Martında Nazi Partisi’nin önderlerinden Hermann Göring bir radyo konuşmasında “halkı ve ırkı yabancı unsurlardan temizleyeceklerini, toplumu pisliklerden arındıracaklarını”⁸ ifade etmiştir. Aryan ırkı üstün bir ırk, dünyanın efendisi olarak görme de oluşturulan “paradigmanın” bir parçasıdır.^{6,7}

Dünyada ırk hijyeni çalışmaları 1839'lara kadar uzanır ve bu tarihte Alman Dr. Alfred Ploetz'in konu ile ilgili kitabının yayınlandığını görürüz. Aynı yıllarda fizyolog Alfred Jost da tedavi edilemeyen akıl hastalarının öldürülmelerini kabul etmiştir. 1913'de Freiburg Üniversitesinden anatomist Eugen Fischer Afrika'da yaşayanların kanlarının karışık olduğu ve kendilerine göre daha alt ırk olduklarını ifade etmiştir. I. Dünya Savaşı sırasında akıl hastanelerindeki hastalar, gıda ve tıbbi yardım konusunda önceliksiz grubu oluşturmuş ve bu nedenle de kendi hastalıkları veya eklenen diğer hastalıklar veya açlıktan ölmüşlerdi. I. Dünya Savaşı süresince ve sonrasında genetik hasarlı kişilerin ve iyileşmesi olanaksız hastalıkları olanların topluma yük oldukları, bu kişilerin zaten yaşamak istemedikleri, bunun için de kısırlaştırılmaları, hatta bu kişilere ötanazi uygulaması gerektiği, böylece toplumlarda öjeninin oluşturulabileceği fikri tüm dünyada üzerinde çalışılması gereken önemli bir konu olarak görülmüş ve bazı ülkelerde öjeni üzerinde çalışmaya başlanmıştır.⁶⁻⁹

Tedavisi olanaksız hastaların öldürülmesi fikrini Almanya'da I. Dünya Savaşı sonrası 1920'lerde psikiyatrist Prof. Dr. Alfred Hoche da dile getirmiş ve hukuk profesörü Rudolf Binding ile birlikte yaşanmaya değmeyen hayatların sonlandırılmasına izin verilmesi gerekliliğini yazmışlardır. Nazi döneminde de birçok psikiyatrist ve çocuk hastalıkları uzmanları bu fikrin savunucuları olmuşlardır. 1900'lü yıllarda DNA ve moleküler biyoloji bilinmediği için kişilerin genetik yapılarının belirlenmesi çalışmalarında psikologlar ve psikiyatristler önemli rol oynamışlardır.⁶

Naziler iktidarları ile birlikte "paradigmalarının" yasal zeminini oluşturmak için, 14.7.1933'te "Uluslararası Hastalıklardan Koruma Yasası", 24.11.1933'te "Uyuşturucu Madde Kullananlar ile Savaş Yasası", 1.1.1934'te "Suçlular, Psikopatlar ile Savaşım Yasası" ve 15.9.1935'te "Nüremberg Evlilik Yasası" nı kabul edilip yürürlüğe sokmuşlardır. Nazilerin iktidarları ile birlikte kısa sürede yürürlüğe koydukları tüm bu yasalar, ırkı saflaştırma ve öjeni kavramlarının Nazi ideolojisinde "paradigma" olarak ortaya çıktığının ve diğer "paradigmalar" ile ya-

rışmaya başladığının, hatta daha çok taraftar topladığının göstergesidir.^{6-9,11,9,21}

Kabul ettikleri "paradigmaya" uygun halk sağlığı politikalarını uygulayabilmek, kendilerini "üstün ırk olarak" görmeleri nedeniyle dünya bilim tarihindeki yerlerini almak ve de savaş süresince askerlerinin sağlık problemlerini çözmek için Naziler tarafından gerçekleştirilen, rutin sağlık hizmetleri dışındaki tıp uygulamalarını üç ana başlık altında inceleyebiliriz:

1) Halk sağlığı uygulamaları: Alman gen havuzunu temizlemek için uygulanan kısırlaştırma, ötanazi uygulamaları, Aryan ırkı saflaştırmak ve gen hasarlarını yok etmek için yapılan genetik deneyler, kısırlaştırma deneyleri ve yapay dölleme deneylerini bu gruba alabiliriz.

2) Bilimsel ve askeri amaçlı deneyler

3) Diğer çalışmalar

HALK SAĞLIĞI UYGULAMALARI

Oluşturulan "paradigma" ve yasaların "halk" için olduğu, böylece Alman toplumunun daha üretken, sağlıklı, refah içinde ve mutlu olacağı, yapılan uygulamaların "halk sağlığı" uygulamaları olduğu Nazilerin her söyleminde vurgulanmaktaydı. Halk sağlığı gerekçesi hekimler ve diğer bilim insanlarınınca "paradigmanın" teorik alt yapısının oluşturulmasını ve taraftar toplamasını kolaylaştırmıştır. Taraftar sayısını artırmak için ders kitapları kullanılmış ve böylece "paradigma" yaygınlaştırılmış, tüm Almanlara ulaşılabilmiştir. Hekimlerin uygulamaları halk sağlığı kavramı içinde görmelerinin nedeni, 1940'da uygulamaya geçirilen ötanazi programında ötanazi uygulamasına mikropsuzlaştırma anlamına gelen ve bir halk sağlığı terimi olan "dezenfeksiyon" kavramının kullanılmış olmasıdır. Aslında bunun bir neden mi sonuç mu olduğu da tartışmalıdır. Bir grup tarihçi, halk sağlığı terimlerinin hekimleri daha kolay ikna etmek amacıyla, Nazi Propaganda Bakanlığı'nın yaratıcı bir buluşu olarak kullanıldığını öne sürerken, bazı başka tarihçiler bunun, "paradigma" değişikliğinin kanıtı olduğunu savunmakta ve bu durumla Sovyetler Birliği'ndeki psikiyatrik uygulamalar arasındaki temel benzerliklere dikkat çekmektedirler.¹²⁻¹⁵

Halk sağlığı alanında dezenfeksiyon önemli bir kavramdır; çünkü en çok hastalığa ve ölüme neden olan durumlardan biri bulaşıcı hastalıklardır. Bulaşıcı hastalıkları önlemenin yolu da bu hastalıklara neden olan mikrobun yok edilerek ya da bulaş yolları kesilerek ortamdaki kaldırılmasıdır. Bu bakış açısıyla, üstün ırkı hasta eden mikroplar yani “genetik hasarlı” insanlar ya ötanazi uygulamaları ile ortamdaki kaldırılmalı, yani öldürülmelidirler; ya da kısırlaştırılmalıdırlar. Nazi hekimleri Aryan ırkına mensup ve genetik bozukluk tanısı alanlar için kısırlaştırmayı, aşağı ırk saydıkları öteki gruplar için ötanaziyi uygun bulmuşlardır.

KISIRLAŞTIRMA UYGULAMALARI VE KISIRLAŞTIRMA DENEYLERİ:

14.7.1933 tarihinde Nazilerin iktidara gelişlerinin altıncı ayında çıkarılan kalıtımsal hastalıklar yasasıyla şizofreni, manik depresyon gibi psikiyatrik hastalıklar, mental retardasyon, epilepsi, Huntington Koresi, fiziksel deformiteler, genetik körlük ve sağırılık, alkolizm herediter hastalıklar grubuna alınmış ve bu hastalıklara sahip bireyler saf ırkı oluşturmanın önünde engel olarak görülmüşlerdir. Bunun için de tüm bu hastaların kısırlaştırılması ile genetik hasarların üstün Alman gen havuzundan ayıklanması amaçlanmıştır. Yasanın sınırlarını birçok toplantı sonunda Alman ırk hijyenisti Fritz Lenz, Alfred Ploetz, Ernst Rüdin, Gerhard Wagner, sanayici Fritz Thyssen ve Heinrich Himmler belirlemiştirler. Yasa saf ırkı elde etmek için oluşturulmasına rağmen asosyal kişiler, homoseksüeller, suça yatkın kişiler de yasa kapsamına alınarak uygulama alanı genişletilmiş ve Yahudiler, Çingenele gibi diğer ırk gruplarını da kapsamıştır.^{6,8,9,17,23}

Kısırlaştırma için genel yöntem vazektomi ve tüplerin bağlanması idi. Daha seyrek olarak radyasyon kullanılıyordu. Yapılan operasyonlara gerekli tıbbi önem verilmediği için binlerce insan komplikasyonlar nedeniyle öldü. Kısırlaştırılanların çoğu üreme yaşında, yani 20-40 yaş arasındaydı.^{6,9,17,24}

Aslında Nazi Almanyası zorla kısırlaştırma uygulayan ilk ülke değildir. 1907-1939 yılları arasında ABD’de özellikle California’da 30 binden fazla kişi akıl hastaneleri ve hapishanelerde onamları alın-

maksızın kısırlaştırılmıştır. Ancak Naziler bu konuda çok hızlı ve sistematikler çünkü bu bir devlet ideolojisiydi. Ocak 1934’te başlayan zorla kısırlaştırma ile yaklaşık 300-400 bin kişi kendilerinden herhangi bir onam alınmadan ve öjeni kavramı içinde değerlendirilerek kısırlaştırılmıştır.⁸

Kısırlaştırma deneyleri: Nazi Partisi önderlerinden Alman siyaset adamı Heinrich Himmler, aslında infertilite çalışmaları yapan Prof. Dr. Carl Clauberg’ten çalışmaları tersine çevirmesini ve hızlı, ekonomik kısırlaştırma yöntemi bulmasını istedi. Bulunacak yöntemle insanların üreme kapasiteleri hızla yok edilecek ve fethedilen ülkeler bilimsel metotlarla biyolojik olarak da yıkıma uğrattılacaktı. Bu deneyler özellikle 1941-1945 yılları arası Auschwitz ve Ravensbruck toplama kamplarında ve Dr. Horst Schumann, Dr. Dering, Dr. Adolf Polkorny gibi isimlerin de katılımlarıyla yapılmıştır.^{6,9,23,24}

B) Ötanazi (T4) Uygulamaları:

Nazilere göre ırk hijyenine uymayan kişilerin kısırlaştırılması ile üremeleri durdurulmuştu, ancak kendileri topluma yük olmaya devam ediyordu. Bu kişilerin tamamen ortadan kaldırılması çok daha uygundu. Leipzig Üniversitesi Çocuk Hastalıkları Profesörü Dr. Wernel Catel fikrin öncülerindenidir.^{6,8,9,24}

Böylece “paradigmalarının” teorik alt yapısını ve bilimsel özelliğini doktorların desteğiyle sağlamış olan Hitler yine doktorlardan “mutlu ölümü” sağlamalarını istemiştir. Bu program yürütüldüğü yerin adresinden esinlenerek (Tiergartenstrasse 4) T₄ operasyonu olarak adlandırılmış ve bu uygulamalar 12 Ekim 1939’da Münih’ten Prof. Dr. E. Rudin, Berlin’den Prof. Dr. M. Crinis ve Prof. Dr. P. Nitsche ve Heidelberg’ten Prof. Dr. C. Schneider yönetiminde ve Hitler’in kişisel doktoru Karl Brandt başkanlığında yürütülmüştür.^{6-9,17,23,24}

Nazilerin “paradigmalarına” uygun olarak ve çıkardıkları yasalar ile de hukuksal zeminde yürüttükleri kısırlaştırma uygulamalarının; sayılarının artması, uygulamaların halk sağlığı gerekçesiyle kendi ırklarına ait kişileri de kapsamaması, özensiz cerrahi girişimlerle yapıldığı için komplikasyonlar sonucu ölüm sayısının artması gibi nedenlerle top-

lumda huzursuzluk, uygulamalara karşı çıkış artmış ve bazı kiliseler bu tepkilere öncülük etmiştir. Tüm bunların sonucunda 1939'da kısırlaştırma uygulamalarının durdurulduğu açıklanmıştır. Ancak uygulamalar gizlilikle devam ettirilmiştir. Bunun üzerine ötanazi uygulamalarına başlama kararlarına, bunu da halk sağlığı gerekçesine dayandırmalarına karşın konu ile ilgili olarak, kısırlaştırma uygulaması nedeniyle oluşan muhalefeti artırmamak amacıyla herhangi bir yasa çıkartmamışlardır. Naziler için bunu sağlayacak uygun ortamı, başlattıkları savaş sağlayacaktı. Savaş birçok konuda halkın tepkisinin başka yönlere kaymasını sağlıyor, bazı ölümlerin üstünü örtebiliyor, hastane yataklarının daha verimli kullanılması amacıyla ırkı kilttikleri ileri sürülen hastalıklar ve hastalar için kullanılmaması kabul edilebilir hale geliyordu. Ancak T₄ tüm resmi kurumlar, kilise sanatoryumları ve bakım evlerini kapsamıştır. Bu kurumlarda İçişleri Bakanlığı'nın istatistiksel çalışması şeklinde tüm hastaların sağlık durumlarını açıklayıcı formlar doldurulmuştur. T₄ operasyonuna katılan hekimler, hastaların onamını almayı bir kenara bırakın, hastaları seçim için muayene bile etmeden formlar üzerinden öldürülmelerine karar vermişlerdir.^{6-9,17,23,24}

Tedavilerinin uzun sürmesi ve bu nedenle de maliyetin yüksek olması nedeniyle belli bir süre tüberküloz da kalıtsal bir hastalık gibi gösterilmiş ve bu hastalar da T₄ operasyonu kurbanları olmuşlardır.^{5,7,8}

T₄ operasyonu süresince-1939 ile 1945-arasında yaklaşık 200-250 bin mental ve fiziksel özürlü insan ötanazi söylemleriyle yok edilmişlerdir. Bu insanları soykırım nedeniyle öldürülenlerden ayrı ele almak, onlardan ayırmak önemlidir. Çünkü bunlar ve kısırlaştırma programına dahil edilenler "paradigma" sonucu, "halk sağlığı", öjeni gerekçesi ile Alman gen havuzunu hasarlardan temizlemek için öldürülen insanlardır. Yani gerçekte bunlar "üstün" Alman ırkının birer parçasıdır. Bu ölümler ve uygulamalar "paradigmanın" sonucu ve zorunluluğudur.

c) Genetik Deneyleer: Yukarıda sözü edilen deneyleer dışında Nazi ideolojisinin temelini oluşturan saf ırk yaratma, öjeni emellerine ulaşmak için,

en az diğlerleri kadar acımasız olan antropolojik ve genetik deneyleer de planlanıyor ve esirler üzerinde uygulanıyordu. Bu deneyleerle ırkın saflığı, temizliği sağlanacak, genetik hasarların da nedeni bulunacaktı.

Sarışın, mavi gözlü süper insan ancak Aryan ırka ait olabilirdi. Diğler ırklar, siyahlar, Latin Amerikalılar, Yahudiler, Çingeneler aynı zamanda süper ırkı kirtleten homoseksüeller, alkolikler, genetik hastalıklar temizlenmeli, nesil ıslah edilmeliydi. İşte bu öjeniyi sağlamak için çıkarılan Evlilik Yasası ile evlilik öncesi testler yapılmalıydı. Böylece karmaşık evlilik kuralları oluşturulmuş ve bu kurallara uymayanlar ölümlle cezalandırılmışlardır.

Genetik deneyleer söz konusu olunca ölüm fabrikası olan Auschwitz toplama kampı ve bu kampın doktorlarından "Ölüm Meleği" olarak adlandırılan Dr. Joseph Mengele hemen akla gelmektedir. Dr. Mengele çoğul doğumların gizine ulaşmak ve böylece üstün insanların daha hızlı çoğalmasının önünü açmak istiyordu. Dr. Mengele bu gize ulaşmak için ikizler üzerinde çalışmalar yapmıştır. Bulunan 1000 çift ikiz bu deneyleer için kullanılmıştır.^{6,9,17,20,23,24}

d) Yapay dölleme deneyleeri: Aryan ırkın çoğalmasının sağlanabilmesi için doğum özendirilmiş ve ödüllendirilmiştir. Bu amaçla ikiz deneyleeri yanında yine Himmler tarafından Dr. Carl Clauberg'ten yapay dölleme deneyleerinin planlanması istenmiştir. Bunun için Auschwitz'de 20-40 yaşları arasında 300 kadın yapay dölleme deneyleerine tabi tutulmuştur.^{6,9,17,23,24}

BİLİMSEL VE ASKERİ AMAÇLI DENEYLEER

"Halk sağlığı" projesi olarak sürdürülen kısırlaştırma ve ötanazi uygulamaları yanında savaşın başlaması ile birlikte Alman Silahlı Kuvvetlerinin tıbbi gereksinimlerini çözmek, askerlerin savaşıma gücünü sürdürmesini sağlamak amaçları ile birçok sözde bilimsel çalışmalar planlanmış ve uygulanmıştır.

a) Yüksek rakım deneyleeri: Alman Hava Kuvvetleri pilotlarının yüksek rakımlı yerde uçaklarını terk etmek zorunda kaldıkları durumlarda onları bekleyen sağlık problemlerini tespit etmek, bu teh-

likelerden pilotları nasıl koruyabileceklerini bulabilmek amacıyla Mart-Ağustos 1942'de Dachau toplama kampında Dr. Sigmund Rascher tarafından planlanmış deneylerdir. Bu deneyler için yaklaşık 200 esir kullanılmış ve bunların 80'i deneyler sırasında ölmüştür.^{23,24}

b) Donma deneyleri: Ağustos 1942-Mayıs 1943 arası, Kuzey Denizine düşen uçakların pilotlarının ve Rus cephesinde dondurucu soğuğa maruz kalan askerlerin sorunlarının tespiti ve çözümü için yine Dr. Sigmund Rascher denetiminde Dachau ve Auschwitz toplama kamplarında yapılan deneylerdir. Dr. Erwin Gohrbandt, Dr. Finke söz konusu deneyleri yapan diğer isimlerdir. Bu deneyler için yaklaşık 300 esir kullanılmış ve bunların 80-90'ını ölmüştür.^{23,24}

c) Sülfanilamide deneyleri: 1941-1943 yılları arasında Ravensbruck toplama kampında ön cephe savaşan ve gazlı gangren nedeniyle acı çeken ve savaşma kapasitesi biten Alman askerlerin cerrahi dışı tekniklerle tedavilerini sağlamak amacıyla düzenlenmiş deneylerdir. Dr. Karl Gebhart bu deneylere katılan doktorlardandır.^{23,24}

d) Phosgene deneyleri: Aslında böcek ilacı olan, plastik sanayiinde kullanılan ve deri, göz ve solunum yolları için tahriş edici bir gaz olan phosgene, I. Dünya Savaşında silah olarak kullanıldığı için bunun antidotunu bulmak amacıyla Fransa Strasbourg yakınlarındaki Fort Ney toplama kampında bulunan 52 Fransız esir üzerinde uygulanan deneylerdir.^{23,24}

e) Kemik, kas ve eklem transplantasyonları: Ekstremitelerini kaybeden Alman askerlerine başarılı transplantasyon uygulayabilmenin yöntemlerini bulmak için Ravensbruck toplama kampı esirleri arasında kol, bacak, omuz transplantasyonları yapılmıştır.^{23,24}

f) Deniz suyu deneyleri: 1944 yılında Dr. Hans Eppinger tarafından Dachau toplama kampında Alman ordusu için deniz suyunun içilebilirliğini sağlamak amacıyla planlanan deneylerdir. Denek olarak 90 kadar Çingene kullanılmıştır.^{23,24}

g) Yangın bombası deneyleri: 1943-1944 yıllarında Buchenwald toplama kampında fosfor yanıklarına çeşitli farmasötik maddelerin etkisini

araştırmak için planlanan deneylerdir.^{23,24}

h) Hardal gazı deneyleri: 1939-1945 yılları arası değişik zamanlarda Sachsenhausen, Natzweiler toplama kamplarında hardal gazı ile yaralanan askerlere uygulanacak en etkili tedaviyi bulmak için planlanan deneylerdir.^{23,24}

i) Koagülasyon deneyleri: Birçok SS'in (Schutzstaffel) savaş alanında kanama nedeniyle ölmesi ve Himmler'in Dr. Rascher'den kan koagülanı geliştirmesini istemesi üzerine Dachau toplama kampında yapılan deneylerdir.^{23,24}

j) Bulaşıcı hastalık deneyleri: 1941-1945 yılları arasında bulaşıcı hastalık nedeniyle savaşma gücünü kaybeden Alman askerlerin bir an önce iyileşmelerini sağlamak ve bu hastalıklara karşı aşı geliştirmek amacıyla birçok toplama kampında Neuengamme, Sachsenhausen, Natzweiler, Dachau, Buchenwald-uygulanan deneylerdir. Esirler tüberküloz, sıtma, tifüs, viral hepatit, kolera, difteri etkenleri ile kasten enfekte edilmiş ve bunlara birçok kimyasal verilerek tedavi edilmeye veya aşı oluşturulmaya çalışılmış ve enfekte edilmeyen gruplarla karşılaştırma yapılarak çalışmalar planlanmıştır. Dr. Auther Dietzch, Dr. Ding, Dr. Arnold Dohmen, Dr. Joachim Mrugowsky bu tip deneylere katılan doktorlardandır. Breslau Üniversitesi Gastroenteroloji profesörü Dr. Karl Gutzeit hepatit deneyleri, Dr. Klaus Schilling sıtma deneyleri sorumlusuydu.^{6,9,17,23,24}

k) Zehir deneyleri: 1943-1944 yıllarında Buchenwald toplama kampında birçok zehirin insana olan etkisini ortaya çıkarmak, insanın en hızlı nasıl öleceğini tespit etmek için yapılan deneylerdir.^{23,24}

l) Açlık deneyleri: Anatomi ve genetik uzmanı Dr. Johann Paul Kremer ve Dr. Heinrich Berning tarafından planlanan ve açlığa bağlı ölümlerde insan vücudundaki değişikliklerin ve özellikle karaciğer atrofisinin araştırıldığı deneylerdir.^{23,24}

II. Dünya Savaşı sırasında askeri amaçlı deneyler alanında Naziler yalnız değildiler. Aynı dönemde Japonlar da Çin'de benzer çalışmalara imza atmaktaydılar. Japon hükümeti Dr. İshii Shiro yönetiminde biyolojik ve kimyasal silah geliştirilmesi amacıyla Mançurya'da Birim 731 olarak adlandırılan bir merkez kurmuştur. Geliştirilmeye çalışılan

silahların insana olan etkilerinin araştırılması için bilimsel temeli olmayan deneyler deneklerin rızası alınmaksızın uygulanmış, 10-12 bin kişi laboratuvarlarda ve 250 bin kişi de alan deneylerinde ölmüştü.¹⁸

3) Diğer Çalışmalar

a) İskelet koleksiyonları: Üniversite hastaneleri kamplarda ölen veya öldürülen esirleri kadavra olarak kullanıyorlardı. Strasbourg Üniversitesi Anatomi Profesörü Dr. August Hirst nesli tükenecek olan Yahudi ırkına ait müze oluşturmak için Yahudi kafatası ve iskeletleri toplamak istiyordu ve bunun için 1943'te Natzweiler toplama kampında 115 Yahudi gaz odasında öldürüldü ve bu ölümler daha sonra derhal üniversiteye gönderildi.^{23,24}

b) İlaç deneyleri: İlaç firmaları da yaşanan sürece yararı olmayı bildi ve toplama kamplarındaki esirler yeni ilaç üretimi aşamalarında denek olarak kullanıldılar. Üretilmekte olan ilaçların insana olan etkileri, yan etkileri vs. ilaçların esirlere verilerek gözlemlenmesi ile yapılıyordu. Dr. Helmut Vetter, Dr. Friedrich Entress, Dr. Edward Wirths Bayer firması ile birlikte yeni ilaçlar üzerinde çalıştılar.^{8,21-24}

c) Patoloji çalışmaları: Nöropatolojist olan Dr. Hallervorden ötanazi kurbanlarının yüzlercesinin beyinleri üzerine çalışmalar yapmıştır. Viyana'da Doğal Tarih Müzesinde 697 beyin Dr. Julius Hallervorden'a teslim edildiğine dair belge mevcuttur.^{17,20,23,24}

d) Dr. Herman Stieve Ravensbruck toplama kampında stresin menstrüel siklus değişikliklerine olan etkileri; Dr. Hans Eisele apomorfının etkileri konularında deneyler planlayıp uygulamışlardır.^{17,23,24}

TARTIŞMA

Halen hayatta olan birçok kişinin tanık olduğu tüm bu uygulamalar kabul etmek istemese de dünyamızda yaşandı. Burada önemli olan bir husus ise insanların kutsallaştırdığı bir mesleğin üyelerinin; mesleki onuru hiçe sayarak, hayatı koruma ve bunu yaparken öncelikle zarar vermeme noktasındaki 3000 yıllık yeminlerini bozarak milliyetçi, yayılmacı bir yapının “değersiz, yararsız hayat” politi-

kasının parçası olabilmesidir. Hayatı koruma, yaşamı uzatma, acıları dindirme sorumluluğunu üstlenmiş hekimlerin bunun tam tersi uygulamalara, doğrudan öldürmelere, sakat bırakmalara, dayanılmaz acılar oluşturmaya yönelmesi konunun kabul edilemez bölümünü oluşturmaktadır. Tüm deneylerde, denek olarak kullanılanların hiçbir şekilde rızalarının alınması düşünülmeyebilir. Tüm bu çalışmalarda rıza alınmamasının ötesinde denekler çok ciddi acılar çekiyor, deneyler ciddi sakatlıklara, fiziksel ve ruhsal özürlere neden oluyor, hatta birçok deney ölümle sonuçlanıyordu. Bazı deneylerde ölüm ve çekilen acı deney planlanırken istenen sonuç olarak ortaya çıkıyordu. Böylece, gerçeği aramak yükümlülüğündeki tıp, yok etme ve akıl almaz ırkçı politikaların teorik alt yapısını oluşturma görevini üstlenmiştir. Bu alt yapıyı oluşturmada öncül rol oynayan Alman psikiyatristler açık hava psikiyatri tedavilerinde dünyaya öncülük ederken, birden ötanazi programının düzenleyicisi olarak çalıştıkları akıl hastanelerini morg haline getirebilmişlerdir.⁷

Bu noktada hekimlerin niye bu değişimi gösterdikleri, sistematik katil haline nasıl geldikleri asıl üzerinde düşünülmesi gerektirir. Bu değişim bir zorunluluk olarak görülebilir ve Nuremberg Duruşmalarında olduğu gibi sadece “emirlere uyduk” sözü ile açıklanabilir mi? Veya yapılanların “halk” yararına olduğu iddiasının arkasına gizlenilebilir mi? Yaşananların böyle bir iki kalıplaşmış ifadeyle açıklanamayacağı aşikârdır.

Bununla birlikte Nazi dönemi sonrasında da dünyada hekimlerin hastalarına karşı sorumluluklarını göz ardı ettikleri dönemler yaşanmıştır. Bunun örneklerinden biri de Sovyetler Birliğinde Stalin döneminin son yıllarında ve daha sonraları ortaya çıkan, muhalif düşünürlerin zorla psikiyatri hastanelerine yatırılmaları, tedavi edilmeleri ve böylece toplumdan soyutlanmalarıdır. Kruşçev döneminde de etkili olan bu yöntemin ilk kurbanları yazar Valery Tarsis ve General Pyotr Grigorenko idi. Brejnev döneminde ise bu uygulama yeni ve geniş bir baskı dalgası oluşturdu. Muhalifler psikiyatrik muayene yapılmaksızın ve yargılanmaksızın hapis hane gibi hastanelere konulup psikiyatrik tedaviye mahkum ediliyorlardı. Kişilere burada tedavi

niyeti dışında cezalandırma amacıyla nöroleptik ilaçlar verilmiştir. Serbsky Enstitüsü bu işte önemli rol oynamış ve birçok psikiyatrik mahkumu ile ünlü olmuştur. Genellikle paranoya sendromu tanısı konuluyor ve kişiler toplumla uyumsuz davranışlara sahip olmakla tanımlanıyorlardı. Snezhnevsky, Lunts, Morozov, Landau ve Taltse gibi psikiyatristler bu yönde kötü ün elde etmişlerdi. 1983 öncesi bu şekilde en az 500 vaka belgelenmiştir. Bu yöntemle birçok muhalif serbest bırakılmak için düşüncelerini reddetmiştir. Bu kişiler serbest bırakıldıktan sonra da çalışma hayatlarında ve yaşamlarında izleniyorlardı. Sovyet psikiyatristler bu iddialara karşı çıkmışlar ve hastaneye yatırılanların gerçek mental hasta olduklarını söylemişlerdir. 1977 Dünya Psikiyatristler Birliğinin Honolulu'daki toplantısında söz konusu uygulamalar kınanmasına rağmen devam etmiştir. Tüm bu yaşananlar tıbbın politik baskı aracı olarak hiçbir doktor tarafından kullanılmaması gerektiğini göstermektedir.¹²⁻¹⁴

Bugün de benzer bir uygulamanın Orta-doğu'da yapılmakta olduğuna, Ebu Garib gibi kamplarda Amerikalı hekimlerin, hekimlik ahlakına göre kabul edilemez eylemlerde bulduklarına ilişkin yayınlar artmaktadır.²⁶ Her ülkede, hekimlik ahlakına aykırı olarak bu tür eylemlerde bulunan hekimler olabilir. Bu yazıda konu edilen hekimlerin farkı, onların bir devlet politikasının icracısı durumunda olmaları, yani, istisnayı değil, "paradigmayı" simgelemeleridir.

Hekimlerin Nazi döneminde gösterdikleri değişimin gerekçeleri irdelendiğinde aşağıdaki yorumlar yapılabilir:

Büyük ekonomik bunalımlar sonrası tüm dünya halkları ekonomik sıkıntı içine girmiş, iş bulabilme çabaları artmış, ekonomik yetersizlik birçok bulaşıcı hastalığı beraberinde getirmiştir. Tüm bunlar sonucu Almanya'ya çevre ülkelerden iş için göç eden köylüler Almanya'ya dizanteri, tifüs, difteri, uyuz gibi birçok bulaşıcı hastalık getirmişlerdir. Alman halkı da bu durumu ulusal bir tehlike olarak algılamış ve Alman hekimler halkı korumak için kendilerini sorumlu hissetmişlerdi. Bu durum Nazilerin öjeni ve ırk birliği ideolojileri ile çakıştırılmıştır. Ayrıca öjeni ve ırk hijyeni çalışmalarının

tüm dünya üniversitelerinde de çalışılan bir konu olması Alman hekimler için araştırılması, deneyler yapılması gereken bir konu olarak yerini almıştır.

Yürütülen propagandalarla toplumun zararlı unsurlardan arındırılacağı ve tüm bunların "halk" adına yapılacağı söylemleri de hekimlerin Nazi çekimine girmesine neden olan faktörlerdendi. Çünkü Naziler bu arada tütün karşıtı programlar gibi temelinde insan yararına olabilecek çalışmaları da yürütüyorlardı. 1943'te Almanya asbest solumanın Akciğer Kanserine neden olduğu ve mezotelyomanın tazmin edilebilir meslek hastalığı olduğunu kabul eden ilk ülke olmuştur. Yine 1943'te Eberhard Schairer ve Erich Schöniger yazılarında sigaranın akciğer kanserinin başlıca sebebi olduğuna dair en ikna edici kanıtları sunmuşlardır. Bu ve buna benzer bilimsel gelişmeler diğer hekimlerin de bir şeyler keşfetme ve adının bilinir olması için çalışmalar yapmasını özendirmiştir. Toplama kampları deneylerini, bilim yuvası olarak görülen üniversiteler ve enstitüler de desteklemiş ve katkıda bulunmuştur. Kongrelerde bu çalışmaların bulguları sunulmuştur. 1943'de yapılan bir kongrede Ravensbruck deneylerinin sunulması bunun örneğidir.^{6,7,15,27}

Ayrıca ciddi bir baskı ortamı kuran Naziler kendi politik karşıtlarına göz açtırmıyorlardı. Bu da ülkede ciddi bir otorite kurulmasına neden olmuştu. İnsanın sosyopsikolojik yapısı, otoriteye uyma, boyun eğme özelliği nedeniyle de Nazi ideolojilerine karşı koymak oldukça zor ve sonu ölümle bitebilecek bir seçimdi. Bu nedenle hekimlerin pek çoğu kolay yolu seçmekten çekinmediler ve hekimlerin %50'si parti üyesi oldu. %26'sı SA ve %7'si de SS idi. Görülüyor ki hekimler ırkçı politikaları ciddi anlamda benimsemişlerdi.²⁸

Bir diğer nokta ise, Nazilerin ideolojilerini iyi yansıtılmaları, halkın hassasiyetlerini iyi değerlendirmeleri ve halkın kabul edebileceği şekildeki propagandaları sayesinde kendi dışındaki halkların değersizleştirilmesinin sağlanmış olmasıdır. İnsanın kendinden değer olarak değil, değer biçilecek veya değer atfedilecek bir varlık olarak bile görülmemesi sağlanıyordu. Böylece Naziler kendilerini diğer insanlardan ayırmıştı ve diğerlerinin de

ğeri ve tüm olanaklarını bilinç düzeyinde yok etmişlerdi. Diğer “paradigmalar” ile yarışan kendi “paradigmaları” taraftar toplamış, toplumda geçerli “paradigma” haline gelebilmiştir. Artık üstün bir ırk olarak, kendileri dışındaki ırk ve gruplara mensup insanları hayvanlar gibi denek olarak seçmelerinde bir sakınca ya da akıl dışı durum söz konusu değildir. Günümüze kadar geçen tıp tarihi sayfalarında tıbbın gelişimi için hayvan deneyleri yapılmıştır. Bu noktada hayvanlardan bu deneylere rıza göstermeleri beklenmiyor, hatta onların acı çekmeleri bile göz önüne alınmıyordu. İnsanın hayvanlara değer atfetmeye başlaması ve bu değer hayvanın maddi değerine değil de, bir varlık olarak değerine dayandırılmasıyla hayvanların da acı çektiğini düşünölmeye başlanmıştır. Ancak bundan sonra hayvanlarla yapılan deneyler belli standartlara bağlanmıştır. Nazi ideolojisi kendileri dışındakilerin değersizleştirilmesi nedeniyle deneklerin rıza göstermeleri ve onam vermelerini önemsememiştir. Böylece değersizlikleri ve Aryan ırkı kirletebilecekleri için zaten yok edilmeleri gereken grupların ölmeden önce tıbbi deneylerde kullanılmasının da sakıncası olamazdı. Ancak insanın bu yok edilişi sonucu, akıl dışı kabul ettiğimiz uygulamalar söz konusu olabilmektedir.

Naziler iktidarı ele geçirdiklerinde, I. Dünya Savaşı ve büyük ekonomik bunalımdan çıkmış Alman halkı ve Alman hekimleri için ekonomik yetersizlik ön plandaydı. Naziler işsizlik sorununu çözüme ve ekonomiyi rahatlatma politikalarının yanında Alman hekimlere de muayenehane açma ve böylece para kazanma yolunu açtılar. 1936’da Sağlık Bakanlığı’nı bile kaldırarak tüm görevlerini İçişleri Bakanlığı’na devrettiler. Nazi iktidarı ile birlikte Dr. Wagner gibi savaş sırasında Buchenwald toplama kampında doktorluk yapan, insan dövmeleri üzerine tez hazırlayan ve dövmeli derilerden ve insan kemiklerinden mobilya yapan bir hekim, Alman Hekim Birliği başkanlığı yaptı. Tüm bu gelişmeler hekimlerin pasifizme uğramasını, ancak para kazanmasını sağladı.⁷

Unutulmaması gereken bir diğer nokta da bazı insanların, gücü algılama ve bunu gösterme anlayışlarının farklı olmasıdır. Kendi olanaklarının farkında olmadığını ve bunları kullanmadığı bazı özel

dönemlerde, insanların bu gücü hissedebilmek için diğer insanlar üzerinde güç gösterileri uygulamak istemelerinin de, gerçekleştirilenlerde payı olduğu yadsınamaz.

Tüm yaşananlar göz önüne alınarak hekimlerin bu noktaya nasıl geldiklerini özetlediğimizde, konuyu birkaç başlık altında toplayabiliriz.

- 1) Benimseme, ideolojik yakınlık
- 2) Meşruiyet
- 3) Korku, baskı, devlet terörü
- 4) Değersizleştirme
- 5) Para kazanma hırsı
- 6) Ünlü olma isteği
- 7) Kişilik bozuklukları

SONUÇ

II. Dünya Savaşı da diğer tüm savaşlar gibi temelinde yayılcılığın, daha çok sömürü amacının yattığı bir değer harcama dönemidir. Küçük bir azınlık için kazanç yaratan bu ortamdan hekimler de maddi ve manevi olarak karlı çıkmak istemişlerdir. Ancak gerçekte tüm bunları kazanç olarak değerlendirmenin olanaklı olmadığı kesindir.

Savaş sonrası yapılan Nuremberg Duruşmalarında savaş suçlusu, katliam sanığı olarak sadece 23 doktorun yargılanması, uygulamaların o süreçte münferit olaylar olarak görünmesine neden olmalıdır. Doktorların %50’sinin Nazi partisi üyesi olması, yapılan deneylere binlerce doktorun katılması, bu siyasi düşüncenin tek başına iktidara getirilmesi, tüm bu uygulamaların bir dünya görüşünün, bir politikanın, paradigmanın sonucu olarak ortaya çıkmış olması yaratılan ortamın insanların seçimi olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca bu yanlış seçim sadece sağlık çalışanlarında değil, diğer tüm bilim disiplinlerinde de kendini göstermiş, zamanın bilim insanlarının çoğu Nazilere olan bağlılıklarını açıklamış ve onların teknolojik gelişmelerini artırmak, hızlandırmak için tüm enerjilerini harcamışlardır.

Tüm dünyaya acı yaşatan bu vahşet sürecinin 8 Mayıs 1945’te bitmesi üzerine 9 Aralık 1946-19 Temmuz 1947 tarihlerinde 23 doktor Nuremberg

Duruşmaları'nda yargıldılar. Bunlar sadece o dönemin kurmaylarıydı. Orta sınıf Naziler yargılanmadılar ve hayatlarına, mesleklerine devam ettiler. Nuremberg Duruşmaları'nda yaklaşık 400 hekimin bu korkunç deneylere katıldığı ifade edildi. Yargılanan 23 hekimden yedisi (Viktor Brack, Karl ve Rudolf Brant, Karl Gebhardt, Waldemar Hoven, Joachim Mrugowsky, Wolfram Sievers) ölüme, beşi (Fritz Fischer, Karl Genzken, Siegfried Handloser, Gerhard Rose ve Oskar Schröder) ise ömür boyu hapse mahkum edildi. Herman Brecker-Freyseng ve Herta Oberhauser 20 yıl, Wilhelm Beiglböck 15 yıl, Helmut Poppendick ise 10 yıl hapse mahkum oldu. Kurt Blome, Adolf Pokorny, Hans Wolfgang Romberg, Paul Rostock, Siegfried Ruff, Konrad Schafer ve Georg August Weltz ise suçsuz bulundu.¹⁷

Bu cezalar ile Nazi rejimine gerekli dersin verildiğini söylemek olanaksızdır. Ceza alanlar, kanlı dönemin ödemek zorunda kaldığı bir diyetir sadece. Savaş sonrası soykırımı emreden generallerin bir bölümü Batı Almanya'nın yüksek askeri konseylerinde, müttefik kuvvetlerin istihbarat servislerinin üst kademelerinde çalışmıştır. Etik ihlaller içeren, bilimsel özellik taşımayan tıbbi deneyleri yapan hekimler mesleklerine ve üniversitelerde bilimsel çalışmalarına devam etmişler ve sağlık örgütlenmesinin kilit noktalarında görevlendirilmişlerdir. Çünkü ülke asıl olarak Nazilerden kendi halkı tarafından özgürleştirilmemiş, Naziler işgal ettikleri ülkelerin halklarının direnişi, uluslarına sahip çıkışı ve müttefik kuvvetlerin askeri başarısı sonucu yıkılmıştır. Almanya içinde ise Nazi ideolojisi kendini devam ettirebilmiştir. Bu durum savaş sonrası, yapılmış olan tıbbi deneylerin ve bunları yapanların yeterince sorgulanmamasına, konunun üzerine çok fazla gidilmemesine neden olmuştur. Bu deneylerden elde edilen veriler savaş sürecinde ve sonraki dönemlerde kongrelerde sunulmuş,

hatta savaş sonrası Nazi deneyleri birçok çalışmada referans olarak gösterilmiş, deney sonuçları bilim çevrelerince kullanılmıştır.

Daha da ilginç, aynı tür uygulamalardan sorumlu olan Japon bilimadamı ve hekimlerinin durumu hiç konu edilmemiş; çalışmalarının sonuçlarını Amerika Birleşik Devletleri'ne devretmeleri karşılığında yargılanmaktan muaf tutulmuşlardır.¹⁸

Ancak günümüzde o döneme ait uygulamalar daha çok sorgulanmaktadır. Toplumsal ve bilimsel sorumluluk, bilimin kötüye kullanılması bağlamında sorular hızla artmaktadır. Bu bilgiler kullanılabilir mi? Hangi durumlarda kullanılabilir? Bu deneylerin ve bunlardan elde edilen bilgilerin bilimsel geçerliliği var mıdır? Deneyleri yapanların tıbbi yeterlilikleri, bilimsel yeterlilikleri nedir? Bu deneylerden elde edilen sonuçlar toplum için, toplum yararına kullanılabilir mi? Bu ve buna benzer sorular her gün artmaktadır.

Savaşın ardından yapılan Nuremberg Mahkemeleri sonucunda, tıbbi deneylerin ve bilimsel çalışmaların nasıl yapılması gerektiği, deneklerin haklarının nasıl korunacağı gibi konulara açıklık getirerek etik ihlallere engel olmayı amaçlayan Nuremberg Kodu ortaya çıkmış ve Helsinki ve Tokyo Bildirgeleri'ne uzanan yol açılmıştır.^{36,37}

Bu kazançlar için bu acılar yaşanmalı mıydı? Doğal olarak, bu sorunun cevabının herkes için "hayır" olduğuna şüphe yok, ancak günümüzde de tıp hâlâ, birçok hasta ve insan haklarına aykırı olaylara, uygulamalara ortak olmaktadır. Gazete sütunlarını ABD askeri cezaevlerinde hekimlerin işkenceye katıldıkları haberleri işgal etmektedir.

Fakat benzer acıları tekrar yaşamamak için bizler şimdiden duyarlı olmalıyız. Bunun yollarından biri de ihmal edilmek istenen etik eğitimlerin daha etkin olarak tüm eğitim sistemi içine yerleştirilmesi ve böylece etik duyarlılığın artırılmasıdır.

KAYNAKLAR

1. Shirer W. Bachmann-Reckert, Taylor AJP. Berlin 1945 Hitler Faşizminin Yenilgisinin 40. Yılı. *Düşün (Bizim Belde Toplum Sanat) Dergisi* 1985;14:37-45.
2. Ana Britannica Ansiklopedisi. 15. Baskı Ana Yayıncılık; Cilt 11 s.124-125, 489-498; Cilt 16 s.419, 431-432
3. Tamgüç S. "Führer, Führerim Benim". *Düşün (Bizim Belde Toplum Sanat) Dergisi* 1985;14:57-8.
4. Hitler A. *Kavgam*. 1. Baskı. Emre Yayınları 2005.
5. Somolen K. Nazi Toplama Kampları. *Düşün (Bizim Belde Toplum Sanat) Dergisi* 1985;14:51-3.
6. Caplan AL. *When Medicine Went Mad*. New Jersey: Humana Press; 1992.
7. Nazilerin Yenilişinin 60. Yılı Paneli, Eskişehir, Mayıs 2005.
8. Teber S. 3. Reich ve Hekimler. *Düşün (Bizim Belde Toplum Sanat) Dergisi* 1985;14:46-9.
9. Annas GJ, Grodin MA. *The Nazi Doctors and The Nuremberg Code*. New York: Oxford University Press; 1992.
10. Mineau A. *Operation Barbarossa*. New York: Value In-query Book Series; 2004.
11. Özügül Z. Gamalı Haç Altında Kadınlar. *Düşün (Bizim Belde Toplum Sanat) Dergisi* 1985;14:59-61.
12. Koryagin A. The involvement of Soviet Psychiatry in the persecution of dissenters. *British Journal of Psychiatry* 1989;154:336-40.
13. Yegorov VF. And how is it over there, across the ocean? *Schizophrenia Bulletin* 1992;18:7-14.
14. Chodoff P. Ethical conflicts in psychiatry; The Soviet Union vs. the U.S. *Hospital and Community Psychiatry* 1985;36:925-8.
15. Beyerchen A. *Nazi Döneminde Bilim (Çeviren: Haluk Tosun)*. Alan Yayıncılık; 1985.
17. Pross C. Götz A. *The Value of the Human Being Medicine in Germany 1918-1945*. Berlin: Arztekammer 1991.
18. Civaner M. Ölüm Fabrikaları: Japon Hekimlerin İnsan Deneyleri ve ABD'nin Suç Ortaklığı, Nisan 2004, Doktora Semineri
19. Sancar N. Faşizm... Yine. *Evrensel Kültür Dergisi* 2005;161:4-7.
20. Bilgi A. *Auschwitz'in Fırınları*. *Evrensel Kültür Dergisi* 2005;161:8-11.
21. Yağcı Ö. *Barbarlığın Faşist Yüzü*. *Evrensel Kültür Dergisi* 2005;161:13-15.
22. Yıldizer E. 60 Yıl Önce. *Evrensel Kültür Dergisi* 2005;161:16-7.
23. Lifton RJ. *The Nazi Doctors*. BasicBooks, 1986.
24. www.isurvived.org. (Erişim Tarihi: Ağustos 2005)
25. Alsan S. *Nazi Toplama Kampları*. *Bilim ve Sanat Dergisi* 1985;58:36-9.
26. Steven H. Miles. *Oath Betrayed: Torture, Medical Complicity, and the War on Terror*. 1st ed. New York: Random House; 2006.
27. Proctor RN. *Nazi Medicine and Public Health Policy, A Journal of Holocaust Studies, Dimensions Vol. 14, No. 1*.
28. Aly G, Chroust P, Pross C. *Cleansing the Fatherland: Nazi Medicine and Racial Hygiene*. Translated by Cooper B. Baltimore, MD. and London: John Hopkins University Pres; 1994
29. Kuhn TS. *Bilimsel Devrimlerin Yapısı*, Alan Yayıncılık, 6. Baskı, Nisan 2003.
30. Kuçuradi İ. *İnsan ve Değerleri, Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları*; 1998.